

Prof. dr hab. Remigiusz Grochal
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
Wydział Architektury i Wzornictwa

Recenzja pracy doktorskiej mgr inż. arch. Dariusza Śmiechowskiego pt.

„Idea zrównoważonego rozwoju jako inspiracja dla działań projektowych i edukacyjnych. BIBLIOTEKA IX LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO im. KLEMENTYNY HOFFMANOWEJ W WARSZAWIE - przykład dobrych praktyk tworzenia kultury przestrzeni, podejścia pro-ekologicznego, projektowania partycypacyjnego”.

Podstawę sporządzenia przeze mnie opinii stanowi decyzja podjęta przez Radę Dyscypliny i Szkoły Doktorskiej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – pismo BRDSD/178/PP/2022/MT, a także przesłana mi dokumentacja:

1. Praca doktorska
2. Życiorys.
3. Kwestionariusz osobowy.
4. Kopia dyplomu ukończenia studiów
5. Opis pracy doktorskiej (dzieła) w j. polskim i angielskim.
6. Opinia promotora
7. Opis działalności artystycznej wraz z dokumentacją (portfolio)
8. Opis działalności dydaktycznej prowadzonej na Wydziale oraz Uczelni
9. Opis działalności organizacyjnej na rzecz Wydziału oraz Uczelni
10. Wykaz posiadanych nagród i wyróżnień
11. Oświadczenie, że rozprawa doktorska jest przygotowana samodzielnie, oraz że rozprawa doktorska złożona na nośniku elektronicznym jest identyczna z wersją wydrukowaną.
12. Nośnik elektroniczny z zawartością całości w/w dokumentacji

W s t ę p

W przekazanej mi dysertacji oraz dorobku artystycznym widoczny jest szerszy kontekst zainteresowań zawodowych Kandydata związanych z obszarem zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do metodologii projektowania oraz konsekwencji dla akademickiego procesu dydaktycznego wpisującego się w działania społeczne poza uczelnią. Szczególnego znaczenia nabiera w tym kontekście załączony Poradnik autorstwa Kandydata p.t. „Razem zmieniamy

przeźnię", stanowiący rodzaj instrukcji dla procesu projektowego wpiswanego w idee zrównoważonego rozwoju.

Praca powstała pod kierunkiem prof. tyt. Przemysława Krajewskiego na Wydziale Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Sylwetka Doktoranta i doświadczenie edukacyjne

Dariusz Śmiechowski studiował na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej w latach 1976- 1984, które ukończył pracą dyplomową p.t. „*Dom energooszczędny w Nadarzynie pod Warszawą*” pod kierunkiem prof. Małgorzaty Handzelewicz-Waławek, uzyskując tytuł zawodowy magistra inżyniera architekta. Swoje wykształcenie uzupełniał równoległe o rok studiów w University of Detroit School of Architecture w USA- 1981, rok studiów w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego-1986 , w miesięczne stypendium - studia nad architekturą Italii- Centrum Studiów Europejskich 1986, Uczestnictwo w podyplomowych seminariach z dziedziny architektury krajobrazu w SGGW; w szczególności na temat: „*Osiedla ekologiczne i współczesna reinterpretacja idei Miasta - Ogrodu*”.- 2000- 2004,

Wyłaniająca się z przedłożonej dokumentacji osobowość Kandydata, wskazuje na Jego rozległe zainteresowania sztuką projektowania przestrzeni i poszukiwaniem, oraz wyborami estetycznymi. Do najcenniejszych doświadczeń wyniesionych ze studiów zalicza bezpośrednie kontakty dydaktyczne z wybitnymi osobowościami takimi jak: Jerzy Hryniewiecki, Halina Skibniewska, Kazimierz Wejchert.

Idee miast-ogrodów w środowisku zurbanizowanym, których Dariusz Śmiechowski doświadczał w czasie studiów, pozostawiły trwałe ślady w Jego potencjale twórczym, oraz późniejszych poszukiwaniach projektowych sfinalizowanych w dyplomowej pracy magisterskiej „*Dom energooszczędny nie zanieczyszczający środowiska*” a dotyczący zespołu mieszkaniowego opracowywanego przez pracownię pod kierownictwem Krzysztofa Domaradzkiego i Olgierda Romana Dziekońskiego, z którymi Kandydat współpracował jako student i po ukończeniu studiów.

Podstawowy program studiów został przez Pana Dariusza znacząco rozszerzony o dodatkowe studia i kursy krajowe oraz zagraniczne staże, praktyki zawodowe.

Krótko po studiach, Kandydat przebywał przez kilka lat w Skandynawii (Finlandia, Norwegia, Szwecja, Dania), gdzie uczestniczył w interdyscyplinarnych pracach projektowych i wykonawczych, osadzonych w nowoformującej się idei zrównoważonego rozwoju.

Mariusz Śmiechowski przez lata własnej pracy twórczej zaznaczył swój udział w rozwoju w tej idei projektowej, co podkreśla w swojej opinii o Kandydacie Jego promotor profesor Przemysław Krajewski.

W jakimś stopniu o wartości wielokierunkowego zaangażowania kandydata świadczy również ponad 15 nagród i wyróżnień zespołowych oraz indywidualnych, które były jego udziałem. Zdecydowana liczba tych nagród została uzyskana w konkursach projektowych.

D y d a k t y k a

W tym obszarze aktywności zawodowej Kandydata niewątpliwy wpływ na kształtowanie się jego dojrzałości wywarły doświadczenia dydaktyczne zdobyte w czasie wieloletniej praktyki zawodowej w Polsce oraz poza jej granicami a zwłaszcza na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, oraz Wydziale Architektury Wnętrz ASP w Warszawie (ostatnie ponad 20 lat pracy).

Dariusz Śmiechowski przez wszystkie lata pracy aktywnie brał udział w kształtowaniu programów edukacyjnych dla obu stopni studiów, w tym w znaczącym stopniu formy i zakresów studenckich prac dyplomowych na kierunkach Architektura Wnętrz i Wystawiennictwo. Jego zaangażowanie dydaktyczne jest doceniane przez środowisko studenckie i akademickie Wydziału, a wprowadzenie od 2018 r. przedmiotu Projektowanie Partycypacyjne, obok pracowni Detalu Miasta, Komunikacji Wizualnej i Architektury Krajobrazu w program realizowany przez nową Katedrę Projektowania w Przestrzeni Publicznej to niewątpliwie również zasługa wysiłków Kandydata w zakresie wzbogacania i unowocześniania programu.

Aktywność dydaktyczna Kandydata posiada bardzo szerokie spektrum miejsc- uczelni oraz pól zainteresowania.

Lata 1984- 1987 i 2000 to działalność na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, Koniec lat 90 XX w ASP w Warszawie na WAW,

Od 01.10.2001 umowa o pracę- przedmioty: Geometria wykreślna, Rysunek techniczny, Budownictwo, opracowania techniczne w ramach pracowni AW i Wystawiennictwa

...W trakcie zajęć z przedmiotu Opracowania techniczne uczyć: w jaki sposób można przełożyć koncepcję na rozwiązania realizacyjne (uzgadnianie rozwiązań techniczno-materiałowych, detal, opisy, rysunki robocze); jaki wpływ mają rozwiązania realizacyjne na koncepcję...

W ramach Katedry Projektowania w Przestrzeni Publicznej prowadzi Projektowanie Partycypacyjne, realizowane podobnie jak wymieniane wyżej dla wszystkich stopni i form studiów

...W ramach zajęć z przedmiotu Projektowanie partycypacyjne pracujemy m.in. nad realnymi tematami, głównie związanymi z projektowaniem w przestrzeni publicznej i w instytucjach edukacji i kultury (we współpracy międzyuczelnianej oraz z jednostkami zewnętrznymi....

Po za w/w działalnością Kandydat prowadzi także:

- Wykłady dla słuchaczy studiów podyplomowych „Kolor w kreacji wnętrza”.
- Proseminarium na studiach niestacjonarnych (I rok studiów II stopnia).
- Opieka nad pracami dyplomowymi teoretycznymi.
- Konsultacje dyplomów licencjackich i magisterskich dotyczących zrównoważonego projektowania.
- Konsultowanie projektów studenckich; np. realizacja wnętrza Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Sochocinie (2021),
- Wizyty studyjne ze studentami w Ambasadzie Holandii (we współpracy z Attache kulturalnym).
- Organizacja zajęć wykładowców w ramach programu Erasmus dla grup studentów (wykłady i warsztaty).
- Angażowanie studentów w aktywności związane z powszechną edukacją architektoniczną
- Zajęcia dydaktyczne na innych uczelniach: SGGW, SWPS, Collegium Civitas, Instytut Kultury Polskiej UW, Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW, WAW ASP, Collegium Mazowia Innowacyjna Szkoła Wyższa (w j. angielskim), Politechnika Poznańska, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Aalto University – Helsinki, Szkoła Sztuk Pięknych- Lachti

D o r o b e k t w ó r c z y

Wśród wielu dokonań zawodowo-twórczych Kandydata moją szczególną uwagę zwróciły realizacje jednorodzinnych domów mieszkalnych zamieszczone w portfolio w zbiorze pt. „Rozwój i realizacja idei architektury zrównoważonej, kilka przykładów doświadczeń projektowych”. Został tam przedstawiony wybór fotografii realizacji i uzupełniony opisami rozwiązań projektowych obiektów nowych i modernizowanych.

Zamieszczone tam projekty cechuje staranność opracowanych detali oraz doskonałe wkomponowanie obiektów w otoczenie. Zastosowane rozwiązania technologiczne i materiałowe ostatecznie mają służyć komfortowi użytkowników.

Zaprezentowanych zostało kilkanaście projektów.

Za reprezentatywne dla twórczości Kandydat można uznać:

- Domek letniskowy w Magdalence, w gminie Lesznowola, tonący w zieleni pokrywającej elewacje i dach. W efekcie dom w najmniejszym stopniu wizualnie nie zakłóca otoczenia.
- rozbudowa starego młyna we wsi Lipiny. Nowy parterowy, drewniany dom stał się integralną kompozycyjnie częścią bryły starego piętrowego murowanego z czerwonej cegły młyna.

Autor stworzył bardzo atrakcyjną plastycznie nową formę przestrzenną doskonale harmonizującą, z pejzażem. W tej realizacji odnajdujemy doskonałą równowagę między wnętrzem a zewnętrzem domu. Zaciera się w nim granica pomiędzy tymi dwoma

przestrzeniami.

W projektowanych wnętrzach Doktorant z dużym wyczuciem i wrażliwością aplikuje wyposażenie i detale zaprojektowane łącząc je z tymi zastanymi lub obciążonymi przeszłością.

Rodzaj autorskiego pietyzmu dotyczącego niepozornych czy powszechnie uznawanych za banalne tematów jak: małe biblioteki gminnych, domy kultury, czy przestrzenie szkolne, potwierdzają słowa samego Projektanta: *„Na rynku architektonicznym większość poszukiwanych przez projektantów zleceń dotyczy dużych obiektów; nie ma w środowisku architektonicznym zbytniego zainteresowania małymi tematami i zadaniami.”*

Dorobek twórczy Kandydata jest bogaty i wykazuje o wiele szersze powiązania z zainteresowaniami pozaprogramowymi Autora.

R o z p r a w a d o k t o r s k a

Na prezentowaną pracę doktorską składają się:

- Przedstawienie procesu projektowania i realizacji w postaci publikacji i plansz.
- Projekt wykonawczy wnętrza Biblioteki IX LO.
- Poradnik „Razem zmieniamy przestrzeń”, w którym poradniku zaprezentowana jest wypracowana z pomocą z socjologów metodologia do wykorzystania w projektach praktycznych i dydaktycznych.
- Portfolio i plansze, przedstawiające doświadczenia projektowe Autora związane z realizacją idei zrównoważonego rozwoju w architekturze, przestrzeni publicznych i symbolicznych, ochroną krajobrazu, powszechną edukacją architektoniczną i projektowaniem partycypacyjnym w powiązaniu z dydaktyką.

Dużą wartością tej pracy było zaangażowanie się w proces projektowy młodzieży licealnej wraz z pracownikami biblioteki oraz dyrekcją szkoły, od początku rozważań koncepcyjnych i analiz. Bezcennym było zaangażowanie młodzieży we wspólny wybór wyposażenia ruchomego i stałego. Takie zaangażowanie przyszłych użytkowników w proces projektowo-realizacyjny zaowocowało powstaniem nowoczesnych wnętrz biblioteki, oraz znaczące pogłębienie ich świadomości o znaczeniu sztuki projektowania wnętrz.

Powstały przestrzenie o przemyślanym programie funkcjonalno- użytkowym, dopracowanych elementach technicznych, ergonomicznych. Dopracowane we wszystkich aspektach instalacyjnych, oraz oświetlenia i akustyki. Powstałe wnętrza biblioteki mają charakter przestrzeni otwartej co pozytywnie sprzyja atmosferze poczucia wspólnoty społeczności liceum. Istotą i główną wartością tej dysertacji jest konsekwentne przeprowadzenie tego jednak nowatorskiego w realiach polskich procesu projektowo-realizacyjnego, uwzględniającego bardzo dobrze przeprowadzoną współpracę z młodzieżą licealną, studentami i osobami odpowiedzialnymi za bibliotekę. Integralny i równie ważny w tym opracowaniu staje się sam zapis całego przedsięwzięcia.

Celem przedstawionej pracy doktorskiej, według Autora było- **wykazanie, że przestrzenie służące edukacji można kształtować w oparciu o czynny kontakt projektantów z użytkownikami w ciągu całego procesu inwestycyjnego.**

Zaprezentowany materiał dowodzi, że podjęte przez Doktoranta wyzwanie zakończyło się sukcesem. Bezpośrednim efektem tych założeń była realizacja działań edukacyjnych i twórczych z udziałem młodzieży, w oparciu o stworzony przez Autora poradnik „Razem zmieniamy przestrzeń”. Taki społeczny udział interesariuszy to niezwykle ważny i póki co rzadki przejaw procesu przeprowadzonego w zgodzie z ideą zrównoważonego rozwoju w naszym kraju. Autor uznaje go za równie ważny, *...co wartości artystyczne, kulturowe oraz efekty ekonomiczne i ekologiczne....* Architektura przestaje być tylko produktem. Zaczyna inicjować relacje społeczne, oraz autentyczne zaangażowanie w proces tworzenia Nowego.

Zaangażowanie użytkowników dało odpowiedź na postawiony przez Doktoranta problem badawczy- *braku partycypacji w standardowych procedurach projektowo-realizacyjnych.* Autor stawia tezę, iż **...przekraczanie granic dyscyplin naukowych i artystycznych daje impulsy dla nowych wzorców projektowych, sprzyja tworzeniu architektury jako sztuki o charakterze interdyscyplinarnym i wysokich walorach wizualnych, dla której cechy funkcjonalne dopasowane są do jak najlepiej zbadanych potrzeb użytkowników.**

Dla podejścia partycypacyjnego charakterystyczna jest zespołowa organizacja pracy. Podkreślona zostaje tutaj rola koordynatora procesu w aktywizacji uczestników procesu oraz ujawnianie powstających w zespole idei

Rozprawa jest interesującą prezentacją powstawania konceptu architektonicznego umożliwiającego prześledzenie i zdefiniowanie autorskiego sposobu pokazania wszystkich powiązań w partycypacyjnym procesie twórczym projektowania przestrzeni pomiędzy twórcą, użytkownikami i środowiskiem społecznym.

Konkluzja

Praca doktorska „Idea zrównoważonego rozwoju jako inspiracja dla działań projektowych i edukacyjnych. *BIBLIOTEKA IX LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO im. KLEMENTYNY HOFFMANOWEJ W WARSZAWIE - przykład dobrych praktyk tworzenia kultury przestrzeni, podejścia pro-ekologicznego, projektowania partycypacyjnego*” to oryginalne dokonanie artystyczne i projektowe. Wskazuje na bogatą wiedzę teoretyczną oraz talent Kandydata w dziedzinie sztuk pięknych, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Dorobek i projektowy Doktoranta jest obszerny i stanowi mocne podstawy dla prezentowanej dysertacji, co w połączeniu z oceną rozprawy spełnia warunki formalne stawiane przez Ustawę o stopniach naukowych oraz o stopniach i tytule z zakresu sztuki z dnia 14. 03. 2003 roku wraz późniejszymi uzupełnieniami, a także warunki zawarte w

Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Warszawa, dnia 30 stycznia 2018 r. Poz. 261). Moja opinia o recenzowanej pracy, jest bez wątpliwości pozytywna i tym samym rekomenduję Radzie Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w Warszawie przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana mgr inż. arch. Dariusza Śmiechowskiego pt. „Idea zrównoważonego rozwoju jako inspiracja dla działań projektowych i edukacyjnych. *BIBLIOTEKA IX LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO im. KLEMENTYNY HOFFMANOWEJ W WARSZAWIE - przykład dobrych praktyk tworzenia kultury przestrzeni, podejścia pro-ekologicznego, projektowania partycypacyjnego*”

Prof. dr hab. Remigiusz Grochal

28.08.22